

LBRIS

We know
books

CATHERINE BELTON

OAMENII LUI PUTIN

CUM A RECUPERAT

KGB-UL RUSIA

ȘI APOI

Ă ATACAT OCCIDENTUL

Traducere din limba engleză
GABRIEL TUDOR

LITERA
București

How the KGB Took Back Russia and Then Took on the West

Catherine Belton

Copyright © 2020 Catherine Belton

Autoarea și-a declarat drepturile morale asupra acestei cărți în conformitate
cu Copyright, Design and Patents Act din 1988

Publicată pentru prima dată în Marea Britanie de William Collins în 2020

Toate drepturile rezervate.

Editura Litera

tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19

e-mail: contact@litera.ro

www.litera.ro

Oamenii lui Putin. Cum a recuperat KGB-ul Rusia și apoi a atacat Occidentul
Catherine Belton

Copyright © 2021 Grup Media Litera

pentru versiunea în limba română

Toate drepturile rezervate

Traducere din limba engleză:

Gabriel Tudor

Editor: Vidrașcu și fiii

Redactori: Constantin Furtună, Georgiana Harghel

Corector: Rodica Crețu

Copertă: Flori Zahiu

Tehnoredactare și prepress: Liviu Rusu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BELTON, CATHERINE

*Oamenii lui Putin. Cum a recuperat KGB-ul Rusia și apoi
a atacat Occidentul / Catherine Belton ; trad. din lb. engleză de*

Gabriel Tudor. - București : Litera, 2022

ISBN 978-606-33-8465-3

I. Tudor, Gabriel (trad.)

Cuprins

Dramatis Personae	9
Prolog	15

Partea I

1 Operațiunea „Rază de Soare“	37
2 Conspirație din interior	72
3 „Vârful aisbergului“	109
4 Operațiunea Succesorul: „A trecut deja de miezul nopții“	145
5 „Jucării de copii în bălți de noroi“	186

Partea a II-a

6 „Cercul de acoliți l-a creat“	217
7 „Operațiunea Energia“	253
8 Din teroare, o renaștere imperială	287
9 „Pofta vine mâncând“	324

Partea a III-a

10 Obsciak	363
11 Londongrad	404
12 Începe lupta	429
13 Bani negri	464
14 Putere blândă într-un pumn de fier – „Eu îi numesc talibani ortodocși“	490
15 Rețeaua și Donald Trump	523
Epilog	570

LRDIS

We know
books

Mulumiri.....	583
Note.....	588
Indice.....	710

*Părinților mei, Marjorie și Derek,
precum și lui Richard și Catherine Birkett*

Capitolul 1

OPERAȚIUNEA „RAZĂ DE SOARE“

SANKT-PETERSBURG – Este începutul lui februarie 1992 și o mașină oficială a administrației orașului străbate lent principala arteră a orașului. O zloată cenușie a fost parțial îndepărtată de pe trotuare, iar oamenii înfruntă gerul îmbrăcați în anonime paltoane cenușii și încovoiați de vântul puternic. Dincolo de fațadele deteriorate ale clădirilor cândva impozante de pe Nevski Prospekt, magazinele stau aproape pustii, cu rafurile practic goale, după șocurile produse de implozia instantanee a Uniunii Sovietice. Sunt abia șase săptămâni de când Uniunea Sovietică a încetat să mai existe, în ziua fatidică în care președintele rus Boris Elțin și liderii celorlalte republici sovietice i-au semnat dintr-o trăsătură de stilou, încetarea existenței. Distribuitorii de alimente din oraș se străduiesc să reacționeze la schimbările rapide, întrucât strictele reglementări sovietice, care au guvernat vreme de decenii lanțurile de aprovizionare și au păzit prețurile fixe, au încetat subit să mai existe.

La cozile din stațiile de autobuze și prin piețele improvizate apărute peste tot prin oraș și unde localnicii caută să facă rost de bani vânzând pantofi și alte bunuri casnice, toată iarna s-a discutat numai despre penuria de alimente, rațiile date pe cartelă și situația tot mai îngrijorătoare. Pentru a înrăutăți și mai mult lucrurile, hiperinflația face ravagii prin economiile oamenilor. Unii avertizau chiar în privința spectrului foametei, provocând panică într-un oraș încă marcat de amintirile cumplitei blocade din al Doilea Război Mondial, când zilnic mureau de foame aproape 1 000 de oameni.

Dar funcționarul de la volanul Volgăi negre pare calm. Personajul suplu și hotărât care scrutează cu atenție drumul este Vladimir Putin. Are 39 de ani, este viceprimar în Sankt-Petersburg și a fost recent numit

LIBRIS

We know
books

șef al comitetului orașenesc pentru relații externe. Scena este filmată pentru o serie de documentare despre noua administrație a orașului, acesta fiind centrat pe figura viceprimarului cu aspect tineresc, printre ale cărui responsabilități se numără și asigurarea unor importuri adecvate de alimente.¹ În timp ce imaginile îl înfățișează în biroul lui din clădirea primăriei, aflată în Smolnii, Putin derulează șiruri de cifre despre tonele de cereale primite ca ajutor umanitar din Germania, Marea Britanie și Franța. Nu există nici un motiv de îngrijorare, susține el. Aproape zece minute sunt dedicate unor explicații atente asupra măsurilor luate de comitetul lui privind asigurarea unor stocuri alimentare de urgență, inclusiv prin semnarea de primarul orașului, Anatoli Sobciak, și de premierul britanic, John Major, a unui acord crucial, în valoare de 20 de milioane de lire sterline, pentru achiziționarea de furaje pentru vite. Fără acest act de generozitate din partea Marii Britanii, șeptelul tânăr din regiune nu ar fi supraviețuit, afirmă Putin.

Felul în care Putin stăpânește toate detaliile este impresionant. La fel și modalitatea în care înțelege uriașele probleme cu care se confruntă economia orașului. El vorbește fluent despre necesitatea dezvoltării unei clase de întreprinzători mici și mijlocii, care să aibă rolul de coloană vertebrală a noii economii de piață. De fapt, susține el, „clasa antreprenorială ar trebui să devină baza dezvoltării întregii noastre societăți, în ansamblu“. Vorbește cu precizie despre problemele pe care le ridică transformarea marilor întreprinderi ale industriei de apărare construite în regiune în epoca sovietică, în fabrici destinate producției civile, spre a le menține în viață. Uzine mari, precum Kirovski Zavod, un important producător de tancuri și de piese de artilerie, aflat în sudul orașului, fuseseră principalii angajatori din regiune încă din perioada țaristă. Acum, ele erau în impas, întrucât se terminaseră nenumăratele comenzi de echipament militar care alimentaseră și în cele din urmă falimentaseră economia sovietică. „Trebuie să aducem parteneri occidentali și să integrăm uzinele noastre în economia globală“, spune tânărul oficial din administrația locală.

Însuflețindu-se dintr-odată, el vorbește despre răul pe care comunismul l-a făcut izolând în mod artificial Uniunea Sovietică de relațiile

economiei de piață, care se manifestau în restul lumii dezvoltate. Crezurile comuniste ale lui Marx și Lenin „au provocat pagube colosale țării noastre“, spune el. „În viața mea a existat o perioadă în care am studiat teoriile marxiste și leniniste și le-am găsit interesante și, ca mulți dintre noi, logice. Dar, pe măsură ce am crescut, adevărul mi-a devenit tot mai clar – aceste teorii nu sunt altceva decât niște basme dăunătoare.“ De fapt, revoluționarii bolșevici din 1917 au fost responsabili de „tragedia pe care o trăim astăzi – tragedia prăbușirii statului nostru“, declară el, cu îndrăzneală, celui care-l intervieveză. „Ei au împărțit țara în republici care nu existau mai înainte și apoi au distrus ceea ce unește popoarele țărilor civilizate: au distrus relațiile de piață.“

Au trecut doar câteva luni de la numirea sa în funcția de viceprimar al Sankt-Petersburgului, dar deja prestația lui Putin este puternică și atent regizată. Întâmplător, el stă invers pe scaun, prinzând cu brațele spătarul acestuia, dar orice alt detaliu legat de atitudinea sa indică precizie și pregătire. Filmul de 50 de minute îl arată pe salteaua de judo, prinzându-și adversarii și răsucindu-i prin aer, peste umăr, vorbind fluent germana cu un om de afaceri venit în vizită sau discutând la telefon cu Sobciak despre ultimele acorduri de ajutor din străinătate. Pregătirea meticuloasă îl vizează inclusiv pe omul pe care l-a solicitat expres să realizeze acest interviu și să regizeze filmul: un producător de filme documentare cunoscut și apreciat în toată Uniunea Sovietică pentru un serial în care a surprins în amănunt existența unui grup de copii – o versiune sovietică a popularului serial de televiziune britanic *Seven Up*. Igor Șadhan este un evreu care s-a întors recent la Sankt-Petersburg după ce a realizat o serie de filme despre ororile Gulagului sovietic, în nordul îndepărtat; este un om încă afectat de amintirea insultelor antisemite din epoca sovietică și care, după cum însuși recunoaște, încă lasă capul în jos, înfricoșat, când trece pe lângă fostul sediu al KGB de pe Liteinii Prospekt.

Da, acesta este omul pe care Putin l-a ales spre a-l ajuta să facă o dezvoltare foarte specială, omul care va transmite lumii faptul că Putin a servit ca ofițer în temutul și mult urâțul KGB. Este încă primul val al mișcării democratice, o perioadă în care recunoașterea unui

asemenea lucru l-ar putea compromite pe șeful lui, Sobciak, un orator talentat, care a ajuns în funcția de primar condamnând cu vehemență secretomania vechiului regim și abuzurile practicate de KGB. Chiar și astăzi, Șadhan se întreabă dacă nu cumva alegerea lui Putin a făcut parte dintr-un plan de reabilitare atent pus la punct. „M-am întrebat mereu de ce m-a ales pe mine. A înțeles că era nevoie de mine și a fost gata să-mi spună că provenea din rândurile KGB. A vrut să demonstreze oamenilor că unii ofițeri din KGB puteau avea o gândire progresistă.“ Putin a ales bine. „Un critic de film mi-a spus cândva că eu îmi umanizez întotdeauna subiecții documentarelor, indiferent cine ar fi aceștia“, își amintește Șadhan. „L-am umanizat și pe Putin. Am vrut să știu cine era și cum vedea lucrurile. Eram o persoană care criticase întotdeauna autoritățile sovietice. Am suferit mult din cauza lor. Dar el a reușit să-mi câștige simpatia. Am devenit prieteni. Mi se părea un om care putea duce țara noastră înainte, care chiar va face ceva. Practic, m-a recrutat.“²

Pe parcursul filmului, Putin profită cu abilitate de ocaziile care i se oferă spre a evidenția calitățile unui ofițer KGB. Când i se pune o întrebare delicată – dacă a abuzat de funcția lui pentru a lua mită –, el insistă să precizeze că, în unitatea unde a servit, asemenea gesturi erau considerate „o trădare a patriei“ și erau pedepsite cu toată forța legii. Cât privește poziția de *cinovnik* (funcționar), termenul nu ar trebui să aibă nici o conotație negativă, pretinde Putin. El își servise țara în calitate de *cinovnik* militar; acum era un funcționar civil, servindu-și țara – ca și mai înainte – „în afara domeniului competiției politice“.

La sfârșitul filmului, Șadhan pare pe deplin cucerit. Filmul ajunge să transmită, chiar și în mod indirect, ideea unui trecut glorios în KGB: Putin este prezentat cercetând cu privirea fluviul înghețat Neva și purtând pe cap, spre a se proteja de frig, o căciulă de blană; un om din popor, la volanul unui Jiguli alb, mașina pătrătoasă rusească, întâlnită pretutindeni în acele vremuri. În timp ce el învăluie orașul cu privirea sa oțelită, protectoare, filmul se încheie în acordurile coloanei sonore a unui îndrăgît serial rusesc – *17 clipe ale unei primăveri* – în care un spion KGB sub acoperire, infiltrat la vârful regimului

nazist din Germania, este înfățișat ca un erou. Aceasta a fost alegerea lui Șadhan. „Protagonistul filmului avea exact profesia lui Putin. Am vrut să arăt cumva că el activa în aceeași profesie.“

Însă Putin avusese grijă ca în cursul interviului să lase impresia că demisionase din KGB de îndată ce revenise la Leningrad, cum era încă numit Sankt-Petersburgul în februarie 1990. El i-a declarat lui Șadhan că decisese să plece „din tot felul de motive“ – nu politice însă –, indicând că făcuse asta înainte să înceapă să colaboreze, din luna mai, cu Sobciak, pe atunci profesor de drept la Universitatea de Stat din Leningrad și steaua în ascensiune rapidă a noii mișcări democratice a orașului. Putin se întorsese în capitala Rusiei din epoca țaristă după cinci ani de serviciu la Dresda, în Germania de Est (Republica Democrată Germană, sau RDG), unde servise ca ofițer de legătură între KGB și Stasi, poliția secretă est-germană. Legendele urbane ulterioare afirmau că s-ar fi confesat unui coleg că se temea că, la întoarcerea acasă, nu l-ar fi așteptat un viitor mai bun decât acela de a lucra ca șofer de taxi.³ Din câte se pare, dorea din toate puterile să creeze impresia că ar fi renunțat la orice legătură cu foștii săi superiori, că ordinea socială care se schimba rapid în Rusia îl lăsase să plutească în derivă.

Ceea ce Putin i-a povestit lui Șadhan a fost doar începutul unei serii de intoxicații și de încercări de acoperire a adevărului în privința carierei lui în KGB. În imperiul destrămat în care se întorsese după stagiul de la Dresda nimic nu mai era ceea ce părea. Din vila KGB situată pe o colină înaltă de pe malul fluviului Elba, străjuind elegantul oraș Dresda, Putin fusese deja martor din prima linie la pierderea controlului imperiului sovietic asupra RDG, la colapsul așa-numitului „vis socialist“. Blocul statelor din Tratatul de la Varșovia, grupat în jurul Uniunii Sovietice, se fisurase, iar cetățenii se răzvrăteau împotriva conducerii comuniste. Putin urmărise, mai întâi din exterior, cum undele de șoc au început să reverbereze în Uniunea Sovietică și cum mișcările naționaliste, impulsionate de căderea Zidului Berlinului, s-au activat rapid prin toate colțurile țării, forțându-l pe liderul comunist Mihail Gorbaciov să accepte noi și noi compromisuri față

de o nouă generație de lideri democrați. La momentul interviului acordat de Putin lui Șadhan, unul dintre acei lideri, Boris Elțin, ieșise victorios dintr-o tentativă de lovitură de stat dată de linia dură a partidului comunist, în august 1991. Puciul ratat căutase să oprească liberalizarea politică și economică, dar se încheiase cu un eșec răsunător. Elțin scosese în afara legii Partidul Comunist al Uniunii Sovietice (PCUS). Brusc, vechiul regim părea definitiv îndepărtat.

De fapt, avusese loc doar o schimbare parțială de gardă, iar cele întâmplate în KGB constituiau un exemplu edificator în acest sens. Elțin decapitase eșalonul superior al KGB și apoi semnase un decret privind divizarea acestuia în patru agenții interne diferite. Dar ceea ce apăruse în locul temutului KGB era un monstru cu mai multe capete, unde mulți ofițeri, precum Putin, s-au retras în umbră și au continuat să acționeze clandestin, în vreme ce puternicul serviciu de informații externe a rămas intact. Era un sistem unde regulile vieții normale păreau de multă vreme suspendate. Era o zonă crepusculară, plină de aparențe și jumătăți de adevăr, dedesubtul căreia toate facțiunile vechii elite continuau să se agațe de ce mai rămăsese din puterea deținută cândva.

Putin avea să ofere mai multe versiuni asupra momentului și ale circumstanțelor demisiei lui din KGB. Dar, potrivit unui fost ofițer superior din KGB, nici una dintre aceste versiuni nu era adevărată. El avea să le spună jurnaliștilor care-i scriau biografia oficială că demisionase la câteva luni după ce începuse să lucreze pentru Sobciak la Universitate, dar cumva scrisoarea sa de demisie se pierduse pe parcurs. În schimb, pretindea el, Sobciak îi telefonase personal lui Vladimir Kriucikov, pe atunci șeful KGB, spre a-i confirma demisia, la apogeul puciului liniei dure, în august 1991. Această poveste a devenit și varianta oficială. Dar ea pare de domeniul ficțiunii. Șansele ca Sobciak să ajungă să-l contacteze pe Kriucikov, în toiul unei lovituri de stat, spre a se asigura de demisia unui angajat al său, păreau în cel mai bun caz infime. În schimb, potrivit unui aliat apropiat al lui Putin, acesta a continuat să-și primească salariul din partea serviciilor de securitate timp de cel puțin un an după tentativa de puci

din august. În momentul în care demisionase, poziția lui la vârful ierarhiei noii conduceri a celui de-al doilea oraș al Rusiei era asigurată. El pătrunsese adânc în noua conducere democratică a țării și era omul-cheie pentru legăturile administrației cu agențiile de forță, inclusiv cu Serviciul Federal de Securitate (FSB), succesorul KGB. Prestația lui ca viceprimar, așa cum era clar prezentat în interviul acordat lui Șadhan, era deja sigură și eficientă.

Povestea modului și a momentului în care Putin a demisionat și a felului cum a ajuns să lucreze pentru Sobciak este povestea modului în care ofițerii KGB au început să se metamorfozeze odată cu transformarea democratică a țării și să se atașeze de noua conducere. Este povestea modului în care o facțiune din KGB, în special ramura de contrainformații, s-a pregătit multă vreme, în secret, pentru schimbările tumultuoase aduse de programul de reforme – *perestroika* – din Uniunea Sovietică. Se pare că Putin a făcut parte din acest proces pe când se afla la Dresda. Mai târziu, după reunificarea Germaniei, serviciile de securitate ale acestei țări au suspectat că el a făcut parte dintr-un grup care a derulat o acțiune specială, „Operațiunea Luci” – sau „Rază de Soare”. Aceasta fusese pregătită probabil încă din 1988, pentru cazul în care regimul din Germania de Est se prăbușea.⁴ Operațiunea urmărea recrutarea unei rețele de agenți care ar fi putut continua să lucreze în folosul rușilor multă vreme după colaps.

*

DRESDA – Când Putin a sosit la Dresda, în 1985, Germania de Est trăia deja pe datorie. Aflată în pragul falimentului, țara supraviețuia cu ajutorul împrumutului de un miliard de mărci acordat de Germania Federală⁵, în vreme ce vocile disidente erau tot mai numeroase. Putin a sosit aici când avea 32 de ani, aparent abia ieșit de pe băncile academiei de elită a KGB, „Flamura Roșie”, destinată ofițerilor de contrainformații. El a început să lucreze într-o elegantă vilă în stil art deco, care avea o scară largă și un balcon impozant și domina o stradă liniștită și viu colorată. Vila, înconjurată de copaci cu coroane bogate și șiruri de case îngrijite, destinate familiilor elitei securității

est-germane, se afla la foarte mică distanță de clădirile cenușii ale cartierului general al Stasi, unde zeci de deținuți politici erau închiși în celule minuscule, fără ferestre. Hans Modrow, liderul local al partidului comunist de guvernământ (SED), era cunoscut ca reformator. Dar el manifesta, totodată, o atitudine fermă în reprimarea disidenților. În tot blocul răsăritean, atitudinile protestatare se intensificau, pe fondul mizeriei și al penuriei provocate de economia planificată și al brutalității agențiilor de forță ale statului. Sesizând ocazia, agențiile de informații americane, beneficiind și de ajutorul Vaticanului, începuseră în liniște operațiunile de expediere de bani și de echipamente de tipărire și de comunicare către Solidaritatea poloneză, unde disidența împotriva sovieticilor fusese întotdeauna cea mai puternică.

*

Vladimir Putin visase de mult la o carieră în serviciile de contra-informații. În al Doilea Război Mondial, tatăl lui făcuse parte din NKVD, poliția secretă sovietică. El acționase în spatele liniilor inamice, încercând să saboteze pozițiile germane, reușind să scape ca prin urechile acului să nu fie luat prizonier și apoi suferind răni aproape fatale. Inspirat de faptele eroice ale tatălui său, Putin fusese obsedat încă de la o vârstă fragedă să învețe limba germană, iar în anii adolescenței fusese atât de nerăbdător să se alăture KGB, încât sunase la filiala locală a agenției spre a-și oferi serviciile chiar înainte de terminarea liceului, doar pentru a i se răspunde că mai întâi trebuia să termine o facultate sau să-și efectueze stagiul militar. Când, după ce a împlinit 30 de ani, a reușit în sfârșit să fie admis la „Flamura Roșie“, școala de elită pentru ofițerii de contrainformații, aceasta a fost o reușită care a părut să-i asigure desprinderea de viața cenușie dusă până atunci. Putin avusese o copilărie grea, urmărind șobolani pe scările blocului comunist de apartamente unde locuia familia sa și încăierându-se cu alți copii de pe stradă. Învățase să-și disciplineze apetitul pentru bătaie aprofundând tacticile de judo, arta marțială bazată pe principiile subtile ale dezechilibrării adversarului prin folosirea acțiunilor

de atac ale acestuia. Urmase cu sfințenie recomandarea biroului local al KGB în privința cursurilor la care trebuia să participe spre a-și asigura recrutarea în serviciile de securitate și făcuse studii la Facultatea de Drept a Universității Leningrad. Apoi, după absolvire, în 1975, lucrase o vreme pentru divizia de contrainformații a unității KGB din acest oraș, inițial sub acoperire. Dar când, în cele din urmă, a obținut ceea ce s-a spus oficial că ar fi fost prima sa funcție în străinătate, unitatea KGB din Dresda i s-a părut mică și neînsemnată, total diferită de strălucirea celei din Berlinul de Est, unde circa 1 000 de agenți secreți sovietici se străduiau să submineze puterea „imperialistă“ a inamicului.⁶ Când Putin a ajuns la Dresda, aici se aflau la post doar șase ofițeri KGB. El împărțea biroul cu Vladimir Usolțev, care îl numise Volodia sau „Vladimir cel mic“, și locuia împreună cu soția lui, Liudmila, și cele două fiice într-un apartament monoton de bloc, destinat ofițerilor KGB. În fiecare zi, Putin își ducea fiicele la o grădiniță germană. Părea o viață banală și provincială, departe de atmosfera palpitantă din Berlinul de Est, la granița cu Occidentul. Se pare că făcea sport și schimba amabilități cu colegii din Stasi, care-i numeau pe vizitatorii lor sovietici „prietenii“. Se angaja în discuții mărunte cu Horst Jehmlich, afabilul asistent special al șefului Departamentului Stasi din Dresda, omul priceput la toate, un locotenent-colonel ce cunoștea pe oricine din oraș și se ocupa de organizarea caselor conspirative și a apartamentelor secrete pentru agenți și informatori, dar și de procurarea de bunuri pentru „prietenii“ sovietici. „Putin era foarte interesat de expresiile colocviale germane. Era nerăbdător să învețe asemenea lucruri“, își amintea Jehmlich. Părea un tovarăș modest și serios. „Nu se avânta niciodată cu capul înainte. Nu se expunea niciodată pe linia frontului“, spunea el. De asemenea, era un soț și un tată grijuliu. „Întotdeauna era foarte amabil.“⁷

Dar relațiile dintre spionii sovietici și colegii lor din Stasi erau uneori tensionate, iar Dresda nu era chiar un loc unde nu se întâmpla nimic – așa cum ar fi putut să pară. Și asta din simplul motiv că se afla în prima linie a unui imperiu al contrabandei, care asigura de multă vreme supraviețuirea economiei RDG. Ca sediu al Robotron, cel mai

mare producător de electronice din Germania de Est, unde se fabricau servere, computere personale și alte dispozitive, orașul era esențial pentru eforturile sovieticilor și ale est-germanilor de a obține ilicit scheme și componente ale unor dispozitive high-tech occidentale. Acest lucru făcea din el un element crucial în lupta îndârjită – dar fără sorti de izbândă – a blocului răsăritean de a concura militar cu tehnologia în dezvoltare rapidă a Occidentului. În anii 1970, Robotron clonase cu succes IBM-ul occidental și dezvoltase legături strânse cu compania vest-germană Siemens.⁸ „Cea mai mare parte a produselor high-tech de contrabandă din Germania de Est veneau prin Dresda“, spunea Franz Sedelmayer, un consultant de securitate vest-german care mai târziu a colaborat cu Putin la Sankt-Petersburg și a demarat în anii 1980 o afacere de familie la München, vânzând arme către NATO și țările din Orientul Mijlociu.⁹ „Dresda era centrul acestui comerț ilegal.“ De asemenea, era centrul Kommerzielle Koordinierung, un departament din Ministerul est-german al Comerțului Exterior, specializat în operațiuni de contrabandă cu produse high-tech aflate sub embargo Occidentului. „Ei exportau antichități și importau produse high-tech. De asemenea, exportau arme și importau produse high-tech“, spunea Sedelmayer. „Dresda a fost întotdeauna importantă pentru industria microelectronică“, era de părere Horst Jehmlich.¹⁰ Unitatea de spionaj condusă de legendarul spion est-german Markus Wolf „a făcut multe“ pentru aceasta, adăuga Jehmlich, ferindu-se totuși să intre în amănunte legate de ce anume a făcut.

Șeful Departamentului de contrainformații al Stasi din Dresda, Herbert Kohler, era în același timp și comandant al Unității de informații și spionaj tehnologic¹¹, un indiciu privind importanța pe care o avea pentru oraș contrabanda cu produse aflate sub embargo. Încă de când Germania fusese împărțită între Est și Vest, la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, o mare parte a blocului răsăritean se bazase pe piața neagră și pe contrabandă pentru a supraviețui. Trezoreria Uniunii Sovietice era goală după ravagiile făcute de război, iar în Berlinul de Est, în Zürich și în Viena, grupările de crimă organizată lucrau mână în mână cu serviciile de securitate sovietice

pentru a face contrabandă cu țigări, alcool, diamante și metale rare, prin intermediul pieței negre, pentru a umple seifurile cu bani ale serviciilor de securitate din blocul răsăritean. Inițial, contrabanda fusese privită ca o necesitate temporară, liderii comuniști justificând-o față de ei înșiși ca pe o lovitură dată fundațiilor capitalismului. Dar când, în 1950, Occidentul s-a unit împotriva blocului controlat de sovietici pentru a impune un embargo asupra tuturor produselor high-tech ce puteau fi folosite în scopuri militare, contrabanda a devenit un mod de viață. Posibilitatea liberului-arbitru și dorința de profit declanșaseră în Occident dezvoltarea explozivă a tehnologiei. Prin comparație, economia socialistă planificată a blocului estic rămăsese cu mult în urmă. Întreprinderile sale erau obligate doar să-și îndeplinească planurile de producție anuale, iar muncitorii și savanții, lăsați să-și procure bunurile de bază prin legături informale de pe piața neagră. În condițiile în care blocul răsăritean era izolat în spatele Cortinei de Fier, contrabanda a devenit pentru acesta singura cale de a ține pasul cu progresul rapid al Occidentului capitalist.¹²

Ministerul est-german al Comerțului Exterior a înființat Kommerzielle Koordinierung, numindu-l în fruntea sa pe jovialul Alexander Schalck-Golodkowski. Misiunea acestuia era să obțină în mod ilicit valută forte, prin contrabandă, pentru a finanța achiziționarea de către Stasi a tehnologiilor aflate sub embargo. KoKo, după cum era poreclit, a răspuns la început doar în fața departamentului de spionaj condus de Markus Wolf, pentru ca apoi să devină o forță de sine stătătoare.¹³ O serie de firme-fantomă au fost înființate în Germania, Austria, Elveția și Liechtenstein, fiind conduse de agenți de încredere, unii cu identități multiple. Acestea aduceau valuta vitală economiei estice prin intermediul unor afaceri de contrabandă și prin vânzări ilicite de armament către țări din Orientul Mijlociu și Africa.¹⁴ În tot acest timp, stăpânii sovietici țineau atent sub observație aceste activități. KGB-ul putea accesa toate planurile și schemele produselor high-tech și ale bunurilor sub embargo colectate de Stasi.¹⁵ Adesea, cei de la Stasi se plâneau că doar sovieticii beneficiau de pe urma colectării de informații, nu și est-germanii.